

DURPOSHSHO XUDOYNAZAROVA BOLTABOYEVNA HAYOTI VA IJODI

Botirov Tolibjon

PTMA tizimidagi ixtisoslashtirilgan maktab o`qituvchisi

Ko`palova Mahfuza -UrDU talabasi

To`xtaboyeva Venera - Nukus DPI talabasi

*Dilim – ganjina, bayona galdim, Yonmoq-murodim, jahona galdim
Durposhsho Xudoynazarova*

Annotatsiya: Maqolada Durposhsha Xudoynazarova hayoti va ijodi haqida ma`lumot berilgan. “Bir tutam yog`du” she`riy kitobidagi vatan mavzusi yoritilgan.

Kalit so`z: Matnazar Abdulhakim, Amir Temur, vatan, Xorazm, sohibqiron

Xorazmning olis bir qishlog`ida yashab ijod bilan shug`ullanayotgan, she`rlarida ona vatanga bo`lgan cheksiz xurmat shabadasi ufurib turgan istedod sohibasi Durposhsho Xudoynazarova Boltaboyevna

1963- yil 4- iyulda Xorazm viloyati Bog`ot tumanining qipchoq qishlog`ida ziyoli oilada dunyoga kelgan.

Xorazm Davlat Pedagogika instituti (UrDU) ning o`zbek tili va adabiyoti fakultetini imtiyozli diplom bilan tugatgan. She`rlari tuman, viloyat va respublika nashrlarida muntazam e`lon qilinib keladi. Ilk she`riy to`plami “Girdobdagi gul” 1999- yilda nashrdan chiqqan. 2022- yil “Bir tutam yog`du” nomli she`riy kitobi keng o`quvchilar ommasiga taqdim etildi. Durposhsho Xudoynazarova hozirgi kunda Hazorasp tumani pedagogika kollejida o`quvchilarga ona tili va adabiyot fanidan dars berib kelmoqda. Ustozning shogirdlari bugungi kunda maktab, kollej, prezident ta`lim muassalari agentligi tizimidagi maktablarda, nufuzli oliy ta`lim muassalarida va televidiniya kabi sohaslarda faoliyat yuritishadi. Ijodkorning “Bir tutam yog`du” deb nomlangan kitobining ilk saxifalari vatanparvarlik g`oyalari bilan qalblarga jo`shqinlik olib kiruvchi misralardan boshlanadi.

Vatan, ko`zlarimning qarog`idasan,

Vatan, yuragimning ardog`idasan,

Temur Malik yoqqan mayog`idasan,

G`ururim, shavkatim ham shonim- vatan!

Senga baxshidadir shu jonim , vatan!

Ushbu “ Vatanga qasida” nomli she`r Vatan so`zi bilan boshlanib, vatan deya tugallanishi bejizga emas, albatta. Inson tug`ilibdiki, umrining oxirigacha ona deya, ona vatan deya yashaydi. Shu yurt uchun, uning shon u shavkati uchun, uning qadr

qimmati, tinchligi uchun yashaydi, kerak bo'lsa jonini ham fido qilishga tayyor bo'ladi. Shoira vatanning har narsasini, tikonidan osmonigacha yaxshi ko'ruvchi ekanligi mana shu she'ridan anglashiladi. Durposhsho

Uyg'on elim, o'zingni bir er bilib,
Men uyg'ondim shijoat shavqqa to'lib,
Bolam, bir qalq mard Jaloliddin bo'lib,
G'ururim, shavkatim ham shonim- vatan!
Senga baxshidadir shu jonim, vatan!

Deydi she'ri davomida. "Uyg'on"... bu so'z qanday qudatli ediki, "Usmon" ni xushdan ayirsa, Bu so'zni aytib, "Cho'lpon" ning ko'krigidan laxta qon kelsa... Ijodkor bu so'zning zalvorini ko'tara bildimikan?

Shoira yurt o'g'lonlariga "bolam" deya nido qilib, uyg'onishini istamoqda. Uyg'onish nimadan uyg'onish kerak, Nahotki Usmon Nosir va Cho'lponning so'zlaridan keyin millat uyqudan tura bilmadi? Nahot millat hali hanuz g'afolatda? Durposhsha Boltaboyevna Halima Xudoyberdiyevlar kabi

Sen ey, mizg'ib, mudrab borayotgan do'st,
U qonlar jismingni qilgaylar to's-to's,
Har lahzada uyg'on!
Har lahzada o's!
O'stir xudo degan shu mamlakatni!

Uyg'on deya- Uyg'oq bu vatanda beparvolik "fazilati" ega yoshlarga "uyg'on-xech bir onni yutqazma" deya xitoblar qiluvchi ijodkordir. Usmon Nosir va Cho'lponlar yurgan yo'lni orzu qiladigan shaxsdir. Yosh qalblarga tarixini, adabiyotini nainki o'zligini singdirish uchun yo'lga chiqqan yo'l boshlovchilardandir.

To'g'ri yo'ldan og'ishyotgan bo'lsang, Bir qalq, o'rninga qayt, yuksal va bu yo'lda o'zinga Ota bobolar – Jaloliddin, Amir Temur, Temur Malik, Najmiddin Kubro, Ulug'beklarni; To'maris, Oychechak, Bibixonim, Tekinamohbegimlarni o'zinga suyanchiq deb bil, deya avlodlarni ruhlantiradi.

Shoiraning ushbu kitobidagi keyingi she'rlardan "Tarag'ay Bahodir Ushlagan qilish" she'rinda shunday misralarni uchratamiz:

...Kerak edi yurtga bir sohibqiron,
Osmoniy iroda, osmoniy shuur.
Najotkorga muxtoj bo'lganda Turon,
Qilichday jaranglab tug'ildi Temur...

Insonning dunyoga kelishini "Qilichday jaranglab tug'ildi" deyishlik adabiyotda yangi bir kashfiyot desak adashmagan bo'lamiz. Va shu o'rinda Durposhsho ustoz ijodkorligiga tan bermaslikning imkoni qolmaydi. So'zga xasis bo'lgan shoira Amir Temurning shijoatini birgina tug'ilishidagi holatdan o'quvchiga yetkaza biladi.

Amir Temur bo'lib tiklandi Turon,

Soxibqiron bo`lib qaddini kerdi.

O`zin ijodiga o`zi lol osmon,

Hali ko`rmagandi bundayin sherni.

Yurtni Birgina Amir Temur siyimosida Amir Temur ismi ila bildirib qo`yishlikdek faxr albatta har bir yurt farzandi uchun cheksiz minnatdorlik hissini uyg`otmasdan qolmaydi.

Quyida keltirajak misralarimiz ijodkorning har bir o`zbek o`g`loniga tilaklari kabi jaranglaydi.

Hali aytar so`zim bor edi ancha,

Buyuk Turon dardi dilimda ilinj.

Axlim, tushingizga kirsin har kecha,

Tarag`ay Bahodir ushlagan qilich!

Tarag`ay

Bahodir

Ushlagan

Qilich!...

Durposhsho Xudoynazarova Matnazar Abdulhakimdek mo`tabar ustoz shoirdan fotixa olgan. Ulug` ijodkor nazaridan fayz topgan shoira bugungi kunda shakllantirgan mahorat maktabidan bir talay istedod egalari uchirma bo`layotganidan zavq olasan. Durposhsho ustoz ijodining eng o`tkir qirralaridan biri ona yurt , el, vatan haqida me`yoriga yetkazib, boshqalarga o`xshatmay yoza olishidir. Shoir shunchaki maqtovlar tizmasini tizmaydi. U ko`ngidagi yurtga bo`lgan sadoqati, millatga bo`lgan mehri, fidoyi tuyg`ularini qo`shiq qilib kuylaydi. “

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Durposhsho Xudoynazarova “ Bir tutam yog`du” xorazm yoshlari- Urganch 2022
2. Kh-davron.uz
3. Uza.uz